

případě exekuční dražby při neuspokojení věřitele z výtěžku. Dle našeho práva, není podobného ručení bývalého vlastníka, avšak dříve nabytých práv věřitelových ze starého německého práva bylo by třeba uznati.

Nemenší potíže působí rozdíl v nazírání na způsob delace dědické. V § 1922. něm. obč. z. vyslovena zásada, že smrtí přechází majetek zemřelého jako celek na dědice; jest to stará zásada: *vivus mortuum saisit*, objevující se též v Code civil: *le mort saisit le vif*. Není zapotřebí odevzdání jmění od soudu odevzdací listinou, nýbrž nabytí vlastnického práva dědicem k pozůstalosti podmiňuje se přímo zákonem. Jedná se tedy při pozemcích vlastně jen o opravu zápisu. Dědic vyžádá si od soudu potvrzení o svém dědickém právu (Erbschein, § 2353. n. obč. z.) a dle toho se zápis bez žádosti opraví. Je-li více dědiců, rozvrhnou si majetek — není-li poslední vůle — smlouvou (Erbsauseinandersetzung, § 2032. n. obč. z.), jež se za nezletilé dědice schválí poručensky. Poněvadž nebylo nařízení obdobného našemu soubadu katastru s pozemkovou knihou, vykazuje kniha pozemková, pokud se týče vlastníka, zřídka skutečného držitele. Obyčejně dávno zemřel a nemají-li dědicové důvodu k opravě pozemkové knihy, ponechají v ní zrovna jako stará břemena i vlastníkem třeba dávno zemřelého děda.

Pozemková kniha pruská nemá mapy, ani evidence katastru nemá řádné mapy. Veřejný statek ani stavební částice nevyznačovaly se, souhrnem označovaly se jako »unvermessenener Ortsraum«. Celé město Hlučín stkví se na mapě jako bílá plocha. Jest nezbytno, aby nevyznačené plochy na mapách se přeměřily, vyznačily, zřídily nové mapy dle jednotného měřítka reambulací katastru. Pro tyto práce jeví se však málo porozumění. Evidence poz. katastru v Hlučíně pracuje všechno možné, výkazy, soupisy majetku, ale k vlastní práci se geometrii nedostanou. Teprve po zaměření stavebních částic, zřízení map, bude se moci přikročiti — k zřízení pozemkových knih dle našich zákonů. Kéž by se s tím příliš neotálelo!

Kyas Karel.

Literatura.

Caha Jan, odborový rada v ministerstvu financí: **»Finanční věda a finanční právo«**. Zároveň příspěvek k noetice právní. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských, VI. sv., 1921.)

Spis skládá se ze 4 částí, jichž obsah přimyká se k hlavnímu účelu, spisovatelem sledovanému: ukázati rozdíl mezi poznávací methodou finanční vědy, jakožto zvláštního oboru politické ekonomie v širším smyslu na jedné a finančního práva, jakožto zvláštní discipliny v soustavě právní vědy, na straně druhé.

První (úvodní) část zabývá se proto základními způsoby vědeckého nazírání vůbec (§ 1.) a normativního zvlášt (§ 2.). Zde líčí autor ve shodě s normativní teorií zásadní dualismus nazírání klausálního (přírodovědeckého) a normativního, přidávaje k oběma těmto způsobům ještě hledisko třetí, t. j. teleologické, a to podle vzoru Englišova (viz pojednání »Nástin národohospodářské noetiky« ve Sborníku věd právních a státních, roč. XVII. a XVIII.). Normy jakožto předmět poznávání normativního dělí spisovatel v normy autonomní a heteronomní, při čemž jest mu autonomní normou ta, již povinnosti subjekt podle své vůle může, ale nemusí plniti, kdežto heteronomní vyznačuje se vynutitelností se strany normového subjektu. Typem tohoto druhu norem jest autoru norma právní.

V druhé části aplikuje spisovatel povšechná noetická hlediska, stanovená v části první, na obě discipliny, o kterých spis jedná, a dovozuje, že hledisko finanční vědy jest teleologické, že nauky její nemají — na rozdíl

od soustav finančního práva — na zřeteli konkrétní stát (právní řád), nýbrž jsou pouhými pokyny a radami pro finančního politika. Uskutečnění těchto pokynů a rad v rámci určitého právního řádu, jež děje se stanovením finančních norem, jest činností normativní. Tyto normy jsou částí jednotného právního řádu jistého státu. Autor zabývá se v této souvislosti Bráfovou a Myrbachovou definicí finančního práva.

Část třetí skládá se ze tří oddílů, z nichž první ukazuje různost obou hledisek (finančně-vědeckého a finančně-právního) pro obor úhrad řádných. Zde pojednává spisovatel o poplatcích a daních, zabýváje se na základě běžné nauky finanční vědy podstatou obou těchto druhů státních dávek. Podotýká, že naše zákony nedefinují ani poplatků, ani daní. Pokud jde o daně, stanoví zákony jenom jakýsi trpný stav poplatníků slovy »podléhá daně«, jimiž zahrnut jest celý soubor povinností, z nichž finančně-politicky nejdůležitější jest povinnost platit daň. V této souvislosti pojednává autor o Myrbachově, Vogelově, O. Mayerově a Fleinerově definicích dávek s hlediska právního a třídění daní v literatuře finančně-právní vůbec.

V následujícím § 7. tohoto oddílu spisu předvádí pak spisovatel, předeslav povšechnou konstrukci pojmu právního poměru s hlediska normativního jakožto povinnostního vztahu, jenž jest současně a bezprostředně spjat s existencí jistých skutečností vyznačených právní normou, několik konkrétních druhů dávek, a to daň z důchodu (příjmu), z piva a z cukru, poplatky a daň z převodu statků a z pracovních výkonů.

Oddíl druhý jedná o úhradách mimořádných a rozčleněn jest ve dvě části (§§ 9. a 10.). V první zabývá se autor úvahami, které předcházejí vzniku normy (teleologické a normativní) a týkají se jednak otázky národohospodářské účelnosti nových daní či uzavření dluhu státního (výpůjčky), při čemž rozřizuje podle panující nauky finančně-vědecké půjčky na základě jich vlastností (krátko- a dlouhodobé, prémiové, loterní atd.), v druhé třídí spisovatel povinnosti z hotové normy vyplývající, hledě při tom jednak ke skutečnosti, na něž norma víže právní povinnost státní správy a obsah této povinnosti, jakož i k povinnostem jiných orgánů (správa a kontrola státního dluhu, ředitelství a pokladna státního dluhu). V »Závěru« shrnuje spisovatel své vývody a ukazuje jmenovitě k výhodnosti jednotné úpravy státního dluhu po vzoru německé »Reichsschuldenordnung«.

Podle též základní zásady — rozlišování hlediska finanční vědy (teleologického) a finančního práva (normativního) — rozvrstveny jsou výklady v následujícím třetím oddíle, jednajícím o finanční rovnováze ve státě. Zmíniv se o povaze rozpočtu státního (s hlediska teleologického a právního), pojednává spisovatel poměrně velmi zevrubně o právních povinnostech při státním hospodářství finančním. Vycházeje zde ze svého základního názoru, že právní normou a tudíž i právní povinností může býti jen norma resp. povinnost vynutitelná (ostatní povinnosti, byť byly by i obsaženy v právním řáde, jsou spisovateli povinnostmi více méně ethickými), prohlašuje autor, že normy stanovící povinnost státní správy, sestavitel rozpočet, měly by býti normami právními.

Zabývá se v této souvislosti teoriemi, které jednájí o povinnosti parlamentní, zkoumatel rozpočet a do jisté doby o něm rozhodnouti (Laband, Konrad, Myrbach). Podle jeho vlastního názoru nedává parlament schválením rozpočtu státní správě práva vybírat daně podle platných zákonů a konati vydání, nýbrž ukládá jí příslušnou povinnost.

Pokud jde o právní normy, které stanoví povinnosti orgánů, jež jsou povolány kontrolovati vládu při státním hospodářství, nejsou tyto normy podle názoru spisovatelova pouhými zákony formálními, jak tvrdí na př. Laband a Bráf, nýbrž zákony materiálními.

Poslední část spisu, čtvrtá, věnována jest otázce zařazení finančního práva do obecné systematiky právní. Autor konstatuje, že dávky (ber-

ně) platí se jak v zájmu jednotlivce (poplatníka), tak i v zájmu celku. S tohoto hlediska nelze tudíž upotřebiti teorii zájmovou, lišící právo ve veřejné a soukromé, pro umístění finančního práva do obecné soustavy právní. Ani kritérium teorie mocenské nestačí, poněvadž povinnost uložená finanční normou jest uložena povinnostnímu subjektu právě tak, jako povinnost uložená normou práva soukromého, a finanční norma zná jednání mezi státem a poddaným jako mezi koordinovanými. Co týká se konečně teorie organické, mohlo by se s hlediska zásady všeobecnosti, která jest ovšem principem finančně-vědeckým, finanční právo býti posuzováno jako součást práva veřejného. Dle zásady stejnoměrnosti, jež hledí k ryze individuálním poměrům jednotlivce, by však slušelo posuzovati je za součást práva soukromého.

Dualismus právní (veřejné a soukromé právo) má v oboru finančního práva významné praktické důsledky, které jeví se zejména v otázce přípustnosti analogie občanského práva (Myrbach proti, Tezner pro).

Zmíniv se o některých konkrétních otázkách, sem spadajících, pojednává spisovatel na konec o speciálních smlouvách, které vyskytují se v oboru finančního práva (vyrovnání o dani z masa, vína a moštu, pronájem těchto daní podle dřívějších zákonů, paušalování atd.). Je přirozeno, že autor ze svého normativního hlediska nemůže dospěti k žádnému jinému pozitivnímu výsledku, než že normy finančního práva jsou součástí jednotného právního řádu. I z důvodů praktických jeví se mu žádoucí, aby byla vybudována jednotná právní norma o finančním hospodářství státa, jež by upravovala nejen to, co jest společně všem dávkám bez ohledu na jejich speciální druh, nýbrž i veškerá ustanovení týkající se finančního hospodářství státního, jež se obyčejně přičítají právu ústavnímu a správnímu (rozpočet, zákonodárství o dávkách, úprava státního úvěru, kontrola státního hospodářství a organizace finančních úřadů).

Hlavní úkol, jež vytknul si autor, jest přesné oddělení hledisek, která zaujímají jednak věda finanční jakožto zvláštní součást politické oekonomie, a finanční právo. Vychází při tom z teorie normativní. Pro toho arcif, kdo tuto teorii ovládá a její správnost uznává, spadá zmíněný úkol v jedno s širším problémem metodologie vědy právní vůbec a národního hospodářství, jak řešen byl již jinde. Autor sám jakožto přesvědčený přívrženec školy normativní vychází též skutečně v zásadě z učení této školy, jemuž velmi dobře rozumí. Proto nepřejímá jednotlivé jeho poučky nekriticky a paušálně, nýbrž odchyluje se v konkrétních případech značně od svých vzorů, dobře jsa si vědom, že ani mezi hlavními zastánci teorie normativní právě v oněch jednotlivostech nepanuje úplná shoda názorů. Spis jeho jeví se tedy jako první soustavný pokus konkrétní aplikace pouček normativní teorie na zvláštní obor práva objektivního, t. j. finančního, a má tudíž v tomto smyslu zvláštní theoretický význam, byť i některé z jeho výsledků pro přesvědčeného zastance teorie normativní a idealistického nazírání filosofického vůbec budou se jeviti samozřejmy. Tato samozřejmost a proto i zdánlivá zbytečnost některých zvlášť důrazně opakovaných poznatků mizí však, uvážíme-li, že these, které hájí autor, panující naukou nejsou dosud nijak uznávány a že zejména dosavadní nedostatečná metodologie finanční vědy a finančního práva způsobuje v běžném písemnictví vědeckém velmi často splývání dvou oborů, které s uvědoměleho hlediska metodologického mají jen vnější název společný (finanční věda a finanční právo).*)

*) Dosavadní metodický velmi primitivní stav vědy finančního práva — viz na př. jen Myrbachovu teorii o »steuerpflichtige Sache! — vydává arcif knihu Cahovu nebezpečí nepochopení se strany t. zv. odborných kruhů, již vůdčí myšlenky spisu asi sotva porozumí, budou v ní spíše hle-

Z výsledků jeho práce, v nichž odchyluje se od literárních svých vzorů, dlužno tu uvést jmenovitě dva: jeho rozlišování norem heteronomních a autonomních, pak rozdíl mezi normou právní a ethickou. V prvním směru představuje si spisovatel autonomní normu tak, že »plnění její jest zůstaveno autonomii povinnostního subjektu« (str. 2.), že ji tedy plní jen tehdy, když ji plnit chce, což neplatí o normách heteronomních. Problém není zde, jak se zdá, případně vyhraněn: s hlediska skutečnostního (kausálního, v našem případě: psychologického) je arcit pravda, že povinnost je zde dána do libovůle zavázaného subjektu, t. j., že plní jen, když chce, jinými slovy, že je v uznávání své povinnosti autonomní, avšak s hlediska normativního jest nemyslitelný pojem povinnosti, která by takto byla dána do libovůle povinnostního subjektu, který tedy má nebo nemusí plnit podle toho, chce-li čili nic. Spisovatel zde patrně nedbá dvojitě úlohy, kterou v oboru autonomních norem má normou zavázaný jako normový subjekt a subjekt povinnosti. Zde jako normový subjekt disponuje normou a tudíž též existencí povinnosti jí stanovené, což vyjádřeno bývá též větou, že k existenci autonomní povinnosti je povšechně třeba její uznávání, nikoliv jako subjekt povinnosti. Jakožto subjekt povinnosti vázán je stejně povinností, kterou si uložil jako normový subjekt, jako při normách heteronomních. Je jasno, že povinnost — což znamená nic jiného, než povšechnou »vázanost« — nemůže být závislá na libovůli toho, kdo má platit, poněvadž by pak právě vůbec žádnou povinností (vázaností) nebyla a »autonomní povinnost« ve smyslu spisovatelově byla by *contradictio in adjecto*.

Methodologicky přijatelná, byť i neobvyklá, jest naproti tomu Cahova konstrukce právní a *contr. ethické* normy. Pro Cahu jest vynutitelnost *essentiale* každé právní normy, z čehož plyne, že nemůže uznati žádně t. zv. *lex imperfecta*. Poněvadž však autor přece nechce se uvnitř právního řádu zříci konstrukce nevynutitelných povinností, konstruuje je jako povinnosti ethické a musí tudíž i důsledně příslušné normy, obsažené v právním řádě, prohlásiti za normy svou podstatou ethické. Spisovatel přijal zde v zásadě učení Kelsenova, který praví, že každá právní norma, má-li jí býti, musí obsahovati sankci, t. j. povinnost státu exekvovati nebo trestati v případě, že povinnostním subjektem nebude plněna.

Pro Kelsena jest jeho poučka v zásadě interpretační pomůckou, kterou zjišťujeme, zda-li právní řád v konkrétním případě chtěl vůbec stanoviti povinnost. V mnohých případech totiž přes to, že zákon užívá normativních výrazů (na př.: platný testament má býti sdělán tak či onak), podle úmyslu zákonodárce přes to neměla býti stanovena povinnost ničí; v uvedeném příkladě nemá zajisté ani testament povinnost vypadat tak, aby byl platný, ani občané povinnost sdělavati jej tak, aby byl platný. Z Kelsenova učení, jak vyloženo jest v jeho díle »*Hauptprobleme der Staatsrechtslehre*«, plyne, aniž by tento závažný důsledek byl výslovně vyjádřen, že v oboru právního řádu máme ve skutečnosti jen jediný povinnostní subjekt a tím jest stát, podřízený právnímu řádu. Tento subjekt obsažen musí býti v každé jednotlivé normě, máje povinnost exekvovati nebo trestati, nesplní-li ostatní právní subjekty, t. j. občané, povinnosti jim uložené. Ona povinnost státu jest pro Kelsena (a tudíž též pro Cahu) důvodem poznání, že zde jest povinnost jiného právního subjektu. Právě ona primární povinnost státu jeví se však podle názoru Cahova jako povinnost ethická a poněvadž patrně není dále vynutitelná, všechny normy právního řádu byly by pak konec konců ethické, poněvadž nevynutitelné. Rozumí se, že by

dati hnidy a pátrati, kde v ní snad vynecháno jest nějaké pozitivní ustanovení finančně-právní, domnívájíce se, že jde autorovi o vyčerpávající výpočet těchto ustanovení.

pak — právě s hlediska dvojího úkolu státu jako normového a povinnostního subjektu — byly vlastně všechny právní normy autonomní.

Problém, o němž spisovatel jedná, jest z nejobtížnějších celé teorie normativní. Proto je pochopitelné, že ani spisovatelé nepodařilo se rozřešit jej uspokojivě. Dlužno uvážit, že ani prostým připuštěním možnosti norem bez sankce, t. j. t. zv. *leges imperfectae*, není odstraněna pochybnost, které kritérium — kromě nerozhodného mluvnického znění normy — má být rozhodným pro zodpovězení otázky, chtěli-li normový soubor v určitém případě stanovit povinnost čili nic. Otázka ta souvisí ostatně bezprostředně s konstrukcí povinnostních subjektů (právních subjektů) a s naukou o státních orgánech, zejména o jejich poměru ke státu. Ten, koho by zarážela Cahova konstrukce ethických norem a povinností jakožto součástek právního řádu, musí si prostě uvědomit, že právě pro Cahu, který možnost, ba nutnost podobných norem a povinností v právním řáde připouští, vlastně neznamenají tyto »ethické« normy, resp. povinnosti nic jiného než právní normy a povinnosti bez výslovné sankce, tedy *leges imperfectae*.

Naprosto původní jest způsob, jakým spisovatel rozvrhuje si látku, pokud jde o vylíčení platného práva finančního. Autor počíná si zde velmi důsledně a samostatně, takže bude asi málo spisů, které tak zásadně odchýlily se od svých vzorů. Spisovatelé zde pomáhá arcí jeho pevná metodologická základna a jasné vědomí hranic, jež vytyčeny jsou poznávání ryze normativnímu. Tomu ovšem, kdo jest zvyklý nacházeti v dogmatických výkladech právnických řadu úvah z jiných oborů vědných (politických, sociálních a pod.), budou se snad ryze normativní vývody jeviti suchopárnými. Vinu nemá zde však autor, své metody a jejich hranic si vědomý, nýbrž disciplina sama, kterou pěstuje. Vycházejí ze správného názoru, že největší částí každého právního řádu jest podrobné vypsání oněch skutečností (okolností), na které jakožto na svůj předpoklad víze norma určité povinnosti, třídí spisovatel onu část svých vývodů, ve kterých pojednává o pozitivní úpravě jednotlivých berní (§ 7.), důsledně na dva hlavní oddíly jednačící 1. o skutečnostech, v jichž existenci jest právním řádem sjata berní povinnost, a 2. o povinnostech se skutečnostmi těmito spojených. Tento druhý oddíl skládá se pak z dalších kapitol buď podle jednotlivých povinnostních subjektů (na př. A. povinnost poplatníka, B. povinnosti jiných osob, C. povinnosti úřadů, D. povinnosti odhadních a odvolacích komisi), nebo časově podle stadií výrobních (při dani z piva).

Ačkoliv spis podle svého programu má se zabývati stejně finanční vědou jako finančním právem, přece mnohem více pojednává o otázkách, ryze normativních než finančně-vědeckých (politicko-ekonomických). Pokud jde o tyto, omezuje se spisovatel v podstatě na reprodukci běžných pouček ze známých spisů, jednačících o finanční vědě (Bráf, Kaizl, Heckel), nepřidávaje k nim svých vlastních vývodů a konstrukcí. Za to v otázkách právně-noetických a dogmatických počíná si naveskrz samostatně. I použitá literatura je zde podstatně bohatější (Konrad, Freiburger, Myrbach, Roschnik, Vogel, Waldecker, Fleiner, Otto Mayer, Laband, Freund, Jelínek, Tezner, Kormann, Spiegel, Bernatzik, Hoetzel, Brázák, Layer, Schenk, Tilsch, Kelsen, Weyr). Samostatnost úsudku osvědčuje zde spisovatel nejen při vlastním dogmatickém výkladu ustanovení finančně-právních, nýbrž i tam, kde se vypořádává ze svého hlediska normativního s běžnými konstrukcemi a spornými otázkami theoretickými. Jako konkrétní příklady buďtež uvedeny jeho vývody na str. 38. o podstatě berní povinnosti, dále pak řešení sporné otázky o podstatě státního nároku na zaplacení dávky z cukru (str. 52.). jenž konstruuje se v literatuře (Myrbach) tak, jako by mu odpovídala jakási povinnost věci, dani podrobené (»steuerpflichtige Sache« podle Myrbacha), a zejména podrobnější rozbor právní kontroverze o právním postavení parlamentu, pokud jde o jeho schvalovací funkci vůči

státnímu rozpočtu. Spisovatel zabývá se zde známou konstrukcí Labandovou a Rehmovou, zmiňuje se o stanovisku Konradově a Myrbachově, a dospívá pak, příkláněje se zásadně k názoru Labandovu (str. 89.) ke zmiňované již thesi, že parlamentární schválení rozpočtu znamená, pokud se týče výdajů, nikoliv zmocnění daně státní správě, aby tyto výdaje konala, nýbrž uložení povinnosti výdaje ty konati (str. 91.). Spisovatel vychází tu správně z ústředního pojmu všelikého normativního poznávání, t. j. z pojmu povinnosti a nikoliv, jak v běžné literatuře je obvyklo, z pojmu subjektivního oprávnění. S tohoto svého stanoviska pohlíží též na známou kontroverzi, jež týká se poměru každoročního parlamentárního schvalování vybírání daní k trvalé daňové povinnosti poplatníků stanovené nesporně zákony daňovými. Má-li arcif tento rozpor býti theoreticky dokonale rozřešen, bylo by nutno zaujmouti stanovisko k jiným naukám theorie právní, zejména k nauce o pojmu státních orgánů (parlamentu, státních úřadů a pod.) a jejich poměru ke státu. Tuto obtížnou, teorií dosud uspokojivě nerozřešenou otázku autor ovšem zásadně neprojednává, což však ve spise, jež ex professo nejedná o podobných problémech, jest pochopitelné.

Jako dlouholetý praktik ve věcech finančně-právních ovládá autor příslušný pozitivně-právní materiál dokonale. Že ve stati, jednající o úpravě daně z piva (str. 46.), nemohl již vzítí zřetel k nejnovější úpravě tohoto předmětu, jest samozřejmé.

Kniha jest psána slohem jasným, neumělkovaným. Tu a tam arcif jest patrné, že autor dosud úplně neovládá vnější techniku spisovatelskou. Důkazem toho jest, že na několika místech používá běžného slohu učebnic, patrně následkem vlivu těch učebnic, jichž při sepisování své práce používal. Celkový úsudek o práci Cahově vyznívá však rozhodně velmi příznivě.

Weyr.

Dr. M. Kašpárek: **O uzavření smlouvy pojišťovací podle práva československého.** Svazek II. »Sbírký spisů právnických a národohospodářských« vydávané Karlem Englišem a Františkem Weyrem. V Brně 1920. —

Spis rozdělen jest na šest hlav. Autor seznamuje čtenáře nejprve se zákonnými prameny svého tematu a jedná po té o uzavření pojišťovací smlouvy v postupu časovém (návrh, přijetí návrhu, perfekce smlouvy, odchylky pojistky od návrhu). Závěr spisu pod názvem »O okolnostech nebezpečí« jedná o odstupu od smlouvy již uzavřené.

I. Obsah spisu je v podstatě tento:

Hlava prvá: »O pramenech soukromého práva pojišťovacího«. Vědě nepodařilo se posud jednotně formulovati pojem smlouvy pojišťovací. Do zákona o smlouvě pojišťovací ze dne 24. prosince 1917, ř. z. č. 501, nebyla proto úmyslně pojata definice smlouvy pojišťovací. Uherský obchodní zákon z r. 1875 obsahuje dvě definice smlouvy pojišťovací, pro pojištění škodové a pojištění životní. Francouzská osnova zákona o smlouvě pojišťovací ze dne 14. června 1906 obsahuje definici, která nevystihuje správně podstaty pojištění osobního. V obvodu platnosti obecného práva nastane jen v řídkých případech spor o to, jedná-li se o smlouvu pojišťovací. Pochybnosti ty vzniknou ještě řídkěji v obvodu platnosti soukromého práva pojišťovacího kodifikovaného zákonem ze dne 23. prosince 1917, ř. z. č. 501, když totiž smlouvy jsou uzavřeny pojišťovny v rámci jejich obchodování.

Obvod platnosti zákona o smlouvě pojišťovací je omezen ve dvojm sméru: a) po stránce věcné neplatí pro smlouvy námořního pojištění, smlouvy zajišťovací a smlouvy o slosovacím pojištění; po stránce osobní nevztahuje se na smlouvy pojišťovací, které byly uzavřeny pojišťovnou ještě nekonesovanou (takové smlouvy jsou platny soukromoprávně, t. j. sluší posuzovati je dle práva obchodního neb občanského), na smlouvy uzavřené se zapsanými pomocnými pokladnami dle zákona ze dne 16. čer-

vence 1892, č. 202 ř. z., na pojišťovací poměry pojištění veřejnoprávního a na náhradní smlouvy uzavřené s pojišťovkami v oboru pojištění pensijního.

Ostatně platí pro smlouvy pojišťovací jako prameny podpůrné právo obchodní, obchodní právo obyčejové a právo občanské, na Slovensku pak obchodní zákon čl. XXXVII. z r. 1875, obchodní právo obyčejové a právo občanské.

Hlava druhá (O návrhu) jedná o náležitostech návrhu po stránce obsahu a formy, o vázanosti k návrhu a o uhasnutí návrhu. Po stránce obsahu musí být návrh určitý, musí obsahovati aspoň všechny podstatné body smluvní (essentialia negotii). Sem patří: a) V pojištění škodovém pojištěný subjektivní hospodářský zájem. b) Nebezpečí, proti němuž pojištěním hledá se ochrana, při čemž není zapotřebí, aby návrhovaatel udal v návrhu jednotlivé okolnosti nebezpečí, dle nichž pojistitel oceňuje individuální povahu konkrétního rizika; stačí, když ohraničí v návrhu nebezpečí vůči nebezpečím jiného druhu. Údaje okolností nebezpečí nepatří ke smluvnímu obsahu. c) Plnění pojistitele. d) Premie.

Doba pojištění vysvítá často z povahy poměru pojistného. Avšak i když z povahy tohoto poměru nevyplývá, není okolnost tato určitostí návrhu na záadu. V takovém případě dlužno za to míti, že návrhovaatel chce uzavřít pojištění na neurčitou dobu. Pojistník má právo vypovědět smlouvu koncem běžného pojistného období. Z návrhu musí být zřejmo, že návrhovaatel chce vázati se pod podmínkou, že návrh bude přijat. Návrhový list obsahuje často vedle pojistníkovy nabídky smluvní v techn. smyslu také projevy, jimiž pojistník běhe na sebe určité závazky již podpisem tohoto listu. Sem padá zejména závazek dáti se vyšetřiti lékařem neb dodati úřední výkaz o věku. Tyto závazky stávají se účinnými podpisem návrhového listu a mohou býti pojistitelem žalobou uplatňovány.

Prospekt. Prospekty, kterých pojišťovny užívají k účelům reklamním, obsahují často pojišťovací podmínky buď úplné nebo ve výtahu. Praxe pojišťovací vytvořila určité typy, které propůjčují těmto prospektům právní povahu smluvní nabídky v technickém smyslu. Tak zejména v oboru pojištění proti následkům úrazu na cestách. Avšak i tehdy, když prospekt není nabídkou smluvní v technickém smyslu, může míti v jednotlivých případech důležitý právní význam pro výklad pojišťovací smlouvy po rozumu §u 911. o. z. o. a čl. 278. a 279. obch. zák.

Po stránce formy dlužno činiti rozdíl, jde-li o návrh na uzavření smlouvy, či o návrh na prodloužení neb změnu smlouvy pojišťovací, která tu již jest. V případě prvé jest pojistník k návrhu vázán, když jej učinil v návrhovém listě, obsahujícím všeobecné pojišťovací podmínky. Učinil-li pojistník návrh v listě všeobecné podmínky neobsahujícím, je k návrhu vázán jen tehdy, když jemu, před tím nežli návrh učinil, odevzdány byly všeobecné pojišťovací podmínky (§ 1., odst. 2. cit. zák.). Totéž platí má podle mínění autorova, jestliže pojistník nepoužil návrhového listu vůbec, učinil tedy návrh na př. dopisem, ústně, telefonicky, ač jiní v tomto případě chtějí pojistníka vázati na návrh bez ohledu na to, zdali mu před tím byly odevzdány pojišťovací podmínky. Pouze všeobecné podmínky pojišťovací musí obsahovati list návrhový, t. j. takové, které upravují celé odvětví pojištění (na př. pojištění pro případ úmrtí ve válce). — Tyto podmínky musí býti posud v platnosti a musí býti úplné. Jejich účinnosti však nevadí, že nebyly schváleny dozorcím úřadem dle § 10. a 16. poj. reg. Podmínky musí býti pojistníku odevzdány buď pojistitelem nebo jeho agentem. Nestací, když mu byly pouze ústně sděleny, nebo když se o nich jiným způsobem dověděl. Jiného formálního předpisu pro návrh pojistníkův není. Strany však mohou umluviti formu písemnou. Nestalo-li se tak, může pojistník doplniti ustanovení návrhového listu také ústně, třeba vůči zprostředkovacímu agentu (§ 43. č. 1. cit. zák.), a pak dlužno tyto

doplňky považovati za součástky návrhu. Byla-li v listu návrhovém některá ustanovení přeškrtnuta nebo pozměněna, náleží břímě důkazu o tom, kdo tak učinil, pojistiteli, jenž se na tyto změny návrhového listu odvolává. Podepsal-li pojistník návrh, dlužno v pochybnostech míti za to, že údaje v něm obsažené pocházejí od něho. Podepsal-li návrhový list in bianco a namítá-li, že vyplněn byl nesprávně, náleží jemu okolnost tuto dokázati. Splnění náležitostí §u 1., odst. 2. má dokazovati pojistitel. Nebylo-li šetřeno těchto ustanovení, může přes to dojíti ke smlouvě, neboť pojistku zaslanou pojistníku na nezávazný návrh dlužno považovati za návrh pojistitelův.

Návrh na prodloužení nebo změnu uzavřené smlouvy pojišťovací není podroben omezení §u 1., odst. 2., jest závazný vždy, poněvadž bývá činěn na základě podmínek již dříve odevzdaných.

Spisovateli zdá se, že výklad § 1., odst. 2. zák. o smluv. pojišť. jím přijatý nevyhovuje skutečným potřebám pojištění, poněvadž inteligentní pojistníci, velcí kupcové a průmyslníci činí návrhy pojišťovací obchodními dopisy, ač jim pojišťovna všeobecných podmínek nepředložila vůbec, aneb aspoň ne úplně; mimo to není odůvodněnou ani obava, že by prostý, nezkušený pojistník utrpěti mohl újmu, když by byl vázán také na takový návrh. Proto doporučuje spisovatel de lege ferenda změnu §u 1., odst. 2. v tom smyslu, aby v něm došlo výrazu, že se vztahuje jen na návrhy učiněné v návrhovém listě a že všechny jiné návrhy pojistníkovy jsou závazné bez ohledu na tento předpis.

Má-li pojistníkův návrh všechny náležitosti obsahové i formální, jest pojistník k němu vázán, jde-li o návrh místní, tím okamžikem, kdy návrh učinil, jde-li o návrh distanční, jakmile návrh pojistitele došel. Až do této doby může ho pojistník odvolati podle čl. 320. obch. zák. Na svůj návrh je pojistník vázán po 14 dnů, a má-li se o návrhu provésti lékařské šetření, 1 měsíc (§ 1., odst. 1. zák. o sml. poj.). Den učinění neb odeslání návrhu se do lhůty nepočítá (§ 1., odst. 3. cit. zák.). Předpis tento nemění zásady o vázanosti; místního návrhu nemůže pojistník odvolati, i kdyby chtěl tak učiniti ještě týž den, distanční návrh nestává se neodvolatelným uplynutím dne, kdy byl odeslán. Uvedené lhůty lze zkrátiti (třeba jednostranně), i prodloužiti jen písemným ujednáním a jen v jednotlivých případech, nikoli generálně. Neplatnou jest úmluva, že mají se počítati od jiného okamžiku, než zákon stanoví (§ 22. cit. zák.).

Návrh pojistníkův uhasíná dle práva obecného odvoláním, uplynutím lhůty vázanosti, odmítnutím. Dále uhasíná: 1. úmrtím (výjimky: návrh na uzavření pojištění elementárního, pojištění závaznostního, pojištění na život cizí ve smyslu §u 131., pojištění proti následkům úrazu jiných osob ve smyslu §u 155. zák. o smluv. poj.); neuhasíná zpravidla (§ 862. ibč. zák.), ztratil-li pojistník později způsobilost k právním činům ani nastal-li převod t. zv. portefeuille. 2. Uhasíná uvalením konkursu na jmění pojistitelovo neb pojistníkově (byl-li návrh již přijat, tudíž smlouva uzavřena, platí § 21. odst. 1. neb 2. cit. zák.); 3. zánikem pojištěného subjektivního hospodářského zájmu v pojištění škodovém, poněvadž tento zájem je podstatnou součástíku smluvního obsahu a nelze bez něho uzavřiti škodového pojištění; 4. odpadnutím nebezpečí, proti němuž pojištění mělo se uzavřiti, neboť také toto jest podstatnou součástíku pojišťovací smlouvy, a dostavením se přhody pojistné, jež přivodila úplnou škodu (§ 7. cit. zákona).

Hlava třetí: («O akceptaci») jedná o náležitostech akceptace po stránce obsahu, formy a doby a o uhasnutí akceptace. Přijetí musí být úplné, souhlasiti se všemi (i objektivně nepodstatnými) body návrhu. Přijal-li pojistitel návrh pouze z části, s obmezením nebo s podmínkou, znamená to odmítnutí návrhu spojené s návrhem novým (čl. 322. obch. zák.). Rovněž tak jest novým návrhem, když pojistitel návrh odmítl, později ho přijal a vyhotovil pojistku. Akceptace může býti prohlášena výslovně neb

konkludentním jednáním, jímž jest zejména vydání pojistky, se strany pojistníka přijetí pojistky, placení premie a pod. Mlčení obláta není akceptací ani odmítnutím, výjimku netvoří ani ustanovení čl. 323. obch. zák., neboť vztahuje se pouze na příkazy v právnickém slova smyslu. Akceptace návrhu musí se státi závčas; včasou jest dle §u 13. odst. 3. cit. zákona, odeslal-li ji pojistitel ve lhůtě stanovené zákonem (§ 1. odst. 1.) aneb vůli stran, i když pojistníka došla po uplynutí této lhůty. V tomto směru odchyluje se soukromé právo pojišťovací od práva obchodního a občanského (čl. 319. odst. 2. obch. zák. a § 862. obč. zák.). Prodloužení lhůty vázanosti musí si nechati líbiti (!) jak pojistitel tak pojistník. Dohodu stran může však, je-li pojistník navrhovatelem, nastoupiti místo §u 13. odst. 3., předpis čl. 319. obch. zák., pokud se týče §u 862. obč. zák., poněvadž předpisy tyto — zkracující lhůtu závaznosti — jsou pro pojistníka příznivější.

Akceptace uhasiná odvoláním, o němž platí ustanovení čl. 320. odst. 2. obch. zák. Pokud se týče vlivu úmrtí pojistníka neb ztráty způsobilosti k právním činům na jeho akceptaci pojistiteli dosud nedošlo, poukazuje se na hořejší vývody o vlivu úmrtí pojistníka a ztráty způsobilosti k právním činům na jeho návrh posud nepřijatý. Upadl-li pojistitel v konkurs dříve nežli mu akceptace pojistníka došla, nedejde ke smlouvě, poněvadž návrh pojistitelův dle § 26. odstavec 3. konk. řízení uhasl. Upadl-li pojistník v konkurs dříve nežli jeho přijetí pojistiteli došlo, uhasiná akceptace pojistníka.

Hlava čtvrtá («O perfekci smlouvy»). Smlouva pojišťovací je smlouva konsensuální, když obě strany se dohodly o podstatných bodech smluvních, je uzavřena (§ 861. obč. zák.). K uzavření smlouvy není zejména zapotřebí vystaviti a vydati pojistku. Vyplývá to z §u 8. zák. o sml. poj. Tato povinnost pojistitelova jest právním účinkem smlouvy již uzavřené. Není také k uzavření sml. poj. zapotřebí — ač-li nebylo tak ujednáno — zaplatiti premii předem. Plyne to z ustanovení §u 28. cit. zák., jenž propůjčuje pojistiteli právo ustoupiti od smlouvy, nezaplatí-li pojistník premii úhrnkovou neb byly-li umluveny běžné premie, prvou. K uzavření sml. poj. není třeba určité formy; strany mohou však perfekci podmíniti formou, zejména písemnou (§ 886. obč. zák.). Jinak stává se smlouva poj. perfektní tím okamžikem když akceptace na přítomného byla druhé straně prohlášena, akceptace na nepřítomného druhé straně došla (§ 13. odst. 2. zák. o sml. poj., čl. 319. obch. zák., § 862. obč. zák.). Tyto normy platí pro pojišťovací smlouvy bez rozdílu, jsou-li obchody čili nic. Neboť výjimečný předpis čl. 321. obch. zák. — jenž posunuje u smluv mezi nepřítomnými, došlo-li navrhovateli závčas přijetí jeho návrhu, fikci účinek smlouvy do zadu, do onoho okamžiku, kdy oblát akceptaci odeslal — nebyl přijat v soukromém právu pojišťovacím.

Neboť, ačkoliv právo obecné ovládá právní věta z teorie přijetí vyvírající, že prohlášení vůči nepřítomné straně stává se teprve tím okamžikem účinným, kdy této dojde, přece zákon o smlouvě poj. v § 13., odst. 2. pro obvod své platnosti tuto větu právní výslovně prohlásil, připustiv výjimky z ní jen potud, pokud v zákoně samém jsou obsaženy. V zákoně o smlouvě poj. pak výjimky obsahující předpis čl. 321. obch. zák. není. Z toho, že zákon o sml. poj. převzal zásadu také právo obchodní ovládající, není přípustno usuzovati, že převzal také výjimku ze zásady této, v obchodním právu se vyskytující.

Hlava pátá («O odchylkách pojistky od návrhu»). Nekryje-li se akceptace obláta obsahem s návrhem, byl tím dle obecného práva návrh odmítnut, a akceptace obláta považuje se za jeho návrh. Podle soukromého práva pojišťovacího může však přes obsahovou diskrepanci mezi pojistkou a návrhem dojíti za jistých podmínek ke smlouvě a sice buď ve smyslu obsahu návrhu pojistníka nebo ve smyslu obsahu pojistky (§ 2. odst. 1.—3. zák. o sml. poj.).

Podmínky tyto jsou dílem oběma eventualitám společné, dílem se různí.

1. Podmínky oběma eventualitám společné:

a) Návrh musí mít všeobecné náležitosti nabídky smluvní v technickém smyslu a speciální náležitosti ve smyslu § 1., odst. 2. zák. o sml. poj. Není závazného návrhu ve smyslu § 2. odst. 1., když pojistitel zaslal pojistníku pojistku a předcházel nezávazné jednání stran nebo nebylo šetřeno při návrhu předpisu § 1., odst. 2. Přijal-li pojistník takovou pojistku, bude moci hledati ochranu jen v nauce občanského práva o omylu. Předpisu § 2. odst. 1. není vyhověno, odeslána-li pojistka až po uplynutí lhůty vázanosti k návrhu. Je však předpisu § 2. odst. 1. vyhověno, když na základě návrhu pojistníkovra smlouva byla uzavřena, a pojistitel teprve po uzavření smlouvou pojistku zaslal.

b) Pojistka pojistitelem vydaná musí se v smluvním obsahu různiti od návrhu. Kde pojistka nebyla vystavena, na př. odpověděno dopisem, jehož obsah odchyľuje se od obsahu návrhu, platí ustanovení obecného práva, že návrh byl zamítnut a pojistitel podal návrh nový (čl. 322. obch. zák.).

2. Ke smlouvě dle obsahu pojistky dojde, jsou-li splněny tyto další podmínky:

a) Pojistitel musí upozorniti pojistníka, že do měsíce musí podati odpor z důvodu, že pojistka obsahově od návrhu se různí. U pojištění škodového, kde tyto odchylky často se vyskytují, stačí všeobecné upozornění pojistitelovo, v pojištění osobním je nutno upozorniti pojistníka na jednotlivé odchylky a to ve formě písemné, listinou zvláštní (§ 2. odst. 2. cit. z.).

b) Od té doby, co pojistka pojistníku došla, uplynula lhůta jednoho měsíce, aniž pojistník podal pojistiteli proti obsahu pojistky od návrhu se uchylujícího námítky. Došlo-li upozornění ve smyslu řu. 2. odst. 2. později než pojistka, běží lhůta od té doby, kdy pojistníku došlo upozornění. Proti zákonné konkludenci řu 2. odst. 1. může pojistník brojiti, když ho agent pojiřřovacı »lřtívě« přiměl k tomu, že odporu nepodal (§ 47. odst. 2. cit. zák.), dále když odporu nepodal na základě úmluvy s pojistitelem uzavřené a zejména když byl v mylném domnění, že pojistka souhlasí s návrhem (§ 2. odst. 4. cit. zák.). O toto právo nelze pojistníka připraviti ani opačným ujednáním.

V této souvislosti řeší autor otázku, zda považovati jest agenta pojiřřovacıho za osobu třetí ve smyslu nauky občanského práva o omylu, a rozhoduje se nepokládati ho za osobu třetí, uvedl-li pojistníka v omyl svým jednáním, k němuž platí za splnomocněna (§ 43. č. 1.—3. cit. zák.). Bylo by nespravedlivo považovati smlouvu za platnou, ač pojistník nalézal se v omylu, který agent vyvolal, nebo který mu musel být nápadný, kdyžťe agent jedná za pojistitele, máje k tomu plnou moc ze zákona nebo z vůle pojistitelovy.

3. Ke smlouvě dle obsahu návrhu dojde, nebyly-li splněny náležitosti pod 2 a) uvedené.

Byly-li splněny náležitosti pod 2 a) uvedené a pojistník během jednoho měsíce ode dne, kterého mu pojistka došla, podal pojistiteli proti pojistce odpor, nedejje vůbec ke smlouvě ani dle obsahu pojistky ani dle obsahu návrhu, tento uhasl odmítnutím. Pojistník nemusí se vyjádřiti určitě, ve kterých směrech pojistka neodpovídá obsahu návrhu, nemusí odporu odůvodňovati. I agent zprostředkovací platí za splnomocněna, aby přijal odpor. Odpor může být podán úřtně i písemně, písemná forma může být učiněna povinnou. Pojistník může docíliti prodloužení měsíční lhůty k podání odporu, požádal-li pojistitele za opis svého návrhu — nedostal-li ho posud — aby obsah jeho mohl s obsahem pojistky porovnat. Pak počítá se měsíční lhůta až od okamžiku, kdy mu opis došel. Odpor je podán včas, ode-

slal-li jej pojistník průběhem jednoměsíční lhůty a jde na nebezpečí pojistníka.

Hlava šestá («O okolnostech nebezpečí») jedná o odstupním právu pojistitele pro zámky neb nesprávné údaje o okolnostech nebezpečí. Mají-li za jistých okolností tyto zámky a vadné údaje pojistníkovy v zápětí zvrácení smlouvy pojišťovací.

Podmínky odstupního práva — autor rozebírá je na str. 43. až 54. velmi podrobně — jsou různé podle toho, tázal-li se pojistitel na závažné (§ 3. odst. 3.) okolnosti nebezpečí způsobem kvalifikovaným (§ 3. odst. 1.) určitě a přesně v dotazníku nebo jinak v písemné formě, čili nic.

1. Pojistitel tázal se na závažné okolnosti nebezpečí způsobem kvalifikovaným. Podmínky odstupní jsou:

a) Předně jest zapotřebí, aby pojistitel tázal se pojistníka po závažných okolnostech určitě a přesně v dotazníku nebo jinak v písemné formě. Zámky, resp. nesprávné údaje okolností nebezpečí v takovém písemném dotazu neobsažených nepadají na váhu.

b) Dále se předpokládá, že pojistník zodpověděl otázky tyto při uzavření smlouvy nesprávně nebo neúplně t. j. buď okolnost nebezpečí zamlčel vůbec, nebo ji udal jinak než se ve skutečnosti měla, nebo ji udal neúplně.

c) Nesprávné nebo neúplné zodpovězení otázek a v tom obsažené zámky, resp. nesprávné nebo neúplné údaje okolností nebezpečí musí být zaviněné. Nebo pojistníkovou povinností je pátrati po skutečném stavu, jak toho v jednotlivých případech vyžaduje bedlivost řádného hospodáře nebo řádného kupce. Vědomosti a chování pojistníkově rovná se vědomost a chování pojistníkovy zástupce, případně osob třetích při pojištění na cizí účet. Vědomost a zavinění obmyšleného na váhu nepadá.

I když byly všechny uvedené podmínky splněny, jest přes to odstup pojistitele v určitých případech vyloučen. To tehdy, když pojistitel přijímaje návrh věděl nebo musel vědět, že byla zamlčena, resp. nesprávně neb neúplně udána závažná okolnost nebezpečí (§ 4. č. 1.), dále když mezi zamlčenou, nesprávně neb neúplně udanou okolností nebezpečí a mezi příhodou pojistnou není příčinná souvislost, t. j. když tato okolnost neměla vlivu ani na dostavení se příhody pojistné ani na rozsah pojistitelova plnění ač-li pojistník nepravdivým údajem neb zámlkou pojistitele úmyslně neoklamal; konečně když tato okolnost nebezpečí odpadla před dostavením se příhody pojistné, pokud pojistník nejednal obmyslně (§ 4. č. 4.). Mimo to jest v pojištění životním odstupní právo vyloučeno pro zámky, nesprávné neb neúplné údaje v okolnostech nebezpečí — vyjma nesprávného udání věku — uplynulo-li od uzavření smlouvy pět let a pojistník, resp. osoba na jejíž život pojištění se uzavřelo, nejednali obmyslně. (§ 136. odst. 1., § 131. odst. 3.)

2. Pojistitel netázal se způsobem kvalifikovaným po okolnostech nebezpečí. Podmínky odstupu jsou:

a) Pojistník při uzavření smlouvy závažnou okolnost nebezpečí zamlčel neb udal nesprávně.

b) Při zámce jednal pojistník obmyslně, při nesprávném údaji aspoň z hrubé neopatrnosti (§ 3. odst. 2.).

Odstup lze vykonati před dostavením se příhody pojistné nebo i po té. K výkonu odstupu má pojistitel lhůtu měsíční od té doby kdy o vadnosti údajů pojistníkových se dověděl. Prohlášení odstupu musí se státi písemně a musí pojistníka, resp. jeho universálního nebo singulárního nástupce dojiti (§ 6. odst. 1.). Lhůta počítá se dle č. 328. až 330. obch. zák., úmluvou lze ji sice zkrátiti, nikoli však prodloužiti, jejím uplynutím zaniká odstupní právo pojistitelovo. Mimo tento důvod zániku pomíjí odstupní právo pojistitelovo jeho vzdáním se. Odstup prohlášený vůči pojistníku působí

těž vůči osobám třetím, na př. pojištěncům pojištěným na cizí účet, obmyšlenému (§ 132.), zástavním věřitelům (výjimky stanoveny v pojištění budov proti škodám požárním: §§ 82., 83., 84., 88.). Odstup působí ex tunc (§ 3., odst. 1.). Nastala-li zatím pojistná příhoda, není pojistitel povinen plnit, plnění dlužno mu vrátiti. Na premii má nárok až do konce pojistného období, v němž se dověděl o vadnosti pojistníkových údajů (§ 6. odst. 2.). Co na premii placeno více, dlužno vrátiti. U jistých druhů pojištění životního (na př. v obyčejném doživotním pojištění na případ smrti a v tak zv. smíšeném pojištění životním) přiblížil se zákon i v příčině premie zásadě, že dlužno vrátiti, co bylo plněno. Při pojištění kapitálovém na případ smrti, u kterého jest jisto, že příhoda pojistná nastane, jest totiž odstoupivší pojistitel povinen nahraditi pojistníku obnos premiové rezervy na pojištění připadající, byla-li premie zaplácena na tři leta (§ 146.). Premiová reserva je splatná hned po odstupu, vypočítá se však koncem posledního pojistného období, v němž odstup byl prohlášen; premie do konce tohoto posledního pojistného období počítají se pojistiteli k dobru.

Právo pojistitelova odstupu jest částečně modifikováno při pojištění kolektivním, kdy totiž jednou smlouvou uzavřeno pojištění o více hospodářsky samostatných objektech. Týkají-li se zámlky nebo vadné údaje pouze některého z více pojistných objektů, přísluší pojistiteli právo ustoupiti od smlouvy zpravidla jen v příčině tohoto objektu. Od celé smlouvy může pojistitel ustoupiti jen tehdy, když prokáže, že by za stejných podmínek neuzavřel smlouvy ve příčině ostatních objektů pojištění (§ 38., odst. 1.). Ustoupí-li pojistitel v příčině některých objektů pojištění, přísluší mu premie na ně vypadající až do konce pojistného období, v němž o vadnosti údajů se dověděl, další premie nutno přiměřeně snížit. Vypověděl-li pojistník v příčině ostatních objektů pojištění, má pojistitel nárok na příslušnou premii až do konce pojistného období, v němž vypověděl. Podle mínění autorova nemůže pojistitel odpírati smlouvě pro omyl o okolnostech nebezpečí, neboť údaje pojistníkovy o okolnostech těchto nepatří k obsahu smlouvy. Autor přijímá zde mínění německých a švýcarských komentátorů (Gerhard a Manes, Roelli) a poukazuje také na rati legis, podle něhož pojistník má co nejdříve býti si jist, že pojistitel smlouvu nezruší. S tímto účelem neroznávalo by se, kdyby pojistiteli příslušelo také právo odpírati smlouvě z důvodů omylu ve smyslu § 870. a násl. obč. zák. po dobu tří let. Naproti tomu může pojistitel odpírati smlouvě pro omyl v objektu, v druhu a rozsahu nebezpečí, ve výši premie nebo sumy pojistné a pro podvod v pohnutce (§§ 870., 875. obč. zák.). Zmýlil-li se pojistník, udávaje okolnost nebezpečí ve svůj neprospěch, má dle § 31. odst. 2. zák. o sml. poj. nárok na snížení premie pro budoucí období, dle § 134. odst. 4. nárok na vrácení části premiové rezervy a dle §§ 870., 875. obč. zákona právo brojiti proti smlouvě pro podvod v pohnutce.

II. Kritika jednotlivých kapitol.

V hlavě prvé chce autor jednati o »pramenech soukromého pojišťovacího práva«. Neuvádí však všech pramenů, nýbrž jedině zákon z 23. prosince 1917, č. 501 ř. z. o smlouvě pojišťovací a jako prameny podpůrné právo obchodní, obchodní právo obyčejové a právo občanské. Mimo to nevyčerpává ani všech ustanovení zákona o smlouvě pojišťovací, neboť nezmiňuje se vůbec o jeho obmezení po stránce časové, ačkoliv právě ta pro další jeho výklady nadmíru jest důležitá. Podotýká sice v předmluvě, že platí jen část ustanovení tohoto zákona, že účinnost většiny předpisů byla nařízením z 9. prosince 1919, č. 652 sb. z. a n., na neurčito odložena, v dalším však nevyvodil z toho prážádných důsledků. Jedná promiscue o právu platném i dosud neplatném, čímž úlohu svou značně si usnadnil, ač způsobem ne právě vhodným. Poněvadž mimo to o suspensi některých ustanovení vůbec ani se nezmiňuje, vzniká v tomto směru v jeho práci úplný

chaos. Tato nepřesnost autorova vynikne v jednotlivostech. Předpis § 1. cit. zák., pro formální stránku uzavření pojišťovací smlouvy velmi důležitý, je též suspendován. Autor operuje s ním takto: cituje ho na str. 17., 18., 22., aniž o neúčinnosti něco poznamenává, na str. 19. v poznámce uvádí, že neplatí pro obvod nařízení ze dne 24. prosince 1917, č. 502 ř. z., a cituje § 2. nařízení z 2. prosince 1919, č. 652 sb. z. a n., a teprve na str. 23. v poznámce mimochodem uvádí, že »předpisy § 1. nabudou účinnosti teprve dnem, který bude vládou později určen«. Na str. 28. cituje § 13. odst. 3., aniž poznamenává, že působí od 1. ledna 1918 a že současně citovaný § 43. č. 2. dosud nepůsobí; stejně je tomu na str. 32. a 33. s §§ 13. a 7. odst. 2. Správně naproti tomu hned při prvním použití uvádí u § 2. na str. 34. a §§ 3. až 6. na str. 43., že jejich ustanovení jsou suspendována. Ale zase u celé řady §§ není jejich působnost vyznačena, ač některé z nich působí od 1. ledna 1918, kdežto působnost některých je na neurčito odložena: tak § 17. odst. 2. na str. 36., 55., § 47. odst. 2. na str. 36., §§ 132. a 133., § 157. na str. 39., §§ 33. až 37. na str. 47. Je však zase uvedeno na str. 49., že § 131. odst. 3. a § 155. odst. 3. nepůsobí, ale u současně citovaného § 132. odst. 1. není uvedeno, že působí. Na str. 51. je uvedeno, že § 14. »stal se účinným již 1. ledna 1916«, což bude snad tiskovou chybou. Na str. 52. pojednává spisovatel o §§ 19., 131. odst. 3., 134. odst. 1. a 3., 136. odst. 1., poznamenává však jen, že §§ 134. a 136. jsou suspendovány; o suspensi § 131. se nezmiňuje a také ne o tom, že § 19. působí od 1. ledna 1918. Na straně 56. cituje řadu ustanovení, aniž něco poznamenává a zatím §§ 64. až 68. a 94. působí od 1. ledna 1918, §§ 108., 119. odst. 4., 123. odst. 3. a § 156. jsou suspendovány. Na str. 48. citovány §§ 69. až 71. a udáno jen, že § 71. je suspendován.

Zcela nesystematicky jedná autor v kapitole věnované »pramenům« o vědecké definici pojišťovací smlouvy a kritizuje některé definice legální.

Hlavě druhé nutno s hlediska systematiky vytknouti, že úvaha o prospektu nepatří do oddílu věnovaného obsahovým náležitostem návrhu, nýbrž spíše do stati jednající o formě smluvní nabídky; dále nepřehledné rozdělení látky mezi text a poznámky na str. 17. (pozn. 18.) a na str. 19. (pozn. 20.); konečně uspořádání skutečností, jimiž vázanost oferentova pomíjí (»návrh uhasná«). Autor zahrnuje totiž pod úmrtím pojistníkovým také ztrátu způsobilosti k právním činům a převod pojištěného stavu, pod odpadnutím nebezpečí také příhodu pojistnou, ač skutečnosti tyto nikterak spolu nesouvisejí. Po stránce obsahové dlužno litovati, že autor jen letmo se zmínil o závazcích, jež bezprostředně z návrhu oferentova vznikají, a že nerozebral otázku dotazníku, t. zv. deklarace a smluvené formy smluvní; podrobnější výklad byl zde žádoucím vzhledem k poslední kapitole spisu jednající o právu odstupním pro zámky, resp. vadné údaje pojištěncovy. Po stránce teoreticky konstruktivní nelze konečně souhlasiti s názorem spisovatelovým, že údaje o okolnostech nebezpečí nepatří (»zpravidla«) k smluvnímu obsahu. Z podstaty pojišťovací smlouvy plyne naopak, že údaje tyto tvoří nezbytnou součást kausy smluvní, že jsou essentialia negotii, jak níže podrobněji dovodíme.

Naproti tomu přisvědčiti jest názoru spisovatelově (str. 17), že předpis § 1., odst. 2. zák. o sml. poj., vztahuje se na pojišťovací návrhy všeho druhu, tedy i na návrhy ústní, telefonické atd. Přisvědčiti jest sice ne z důvodů autorem naznačených (úmysl zákonodárcův, oprávněné zájmy obou smluvních stran) — neboť z důvodů těchto vyplývá přímo pravý opak dokazované these — nýbrž proto, že znění zákona mluví pro tento výklad spíše než pro výklad opačný.

V hlavě čtvrté (str. 32 a násl.) spisovatel neprávem vztahuje ustanovení § 13., odst. 2. zák. o sml. poj., na akceptaci oferty. Ustanovení toto možno aplikovati jen na prohlášení, k nimž strany jsou povinny na základě smlouvy.

Ve výslovně ustanovení cit. zákona, že účinnost prohlášení počíná tím okamžikem, kdy nepřítomné strany došlo, nelze shledávatí vyměcení čl. 321. obch. zák. z práva pojišťovacího. Neboť zákon vyslovil zde tuto větu proto, že chtěl — jak Ehrenzweig autorem citovaný k § 14. správně poznamenává — proti následujícímu odstavci 3. Šu 13. zdůrazniti své setrvání na teorii přijetí, v našem právu soukromém obecně uznané. Na vyměcení čl. 321. obch. zák. z pojišťovacího práva nebylo ani pomýšleno; právě naopak, »zákonodárce měl v úmyslu ponechati v soukromém poj. právu předpis čl. 321. v platnosti«, jak sděluje autor sám na základě vysvětlivek ministerstva spravedlnosti. A z toho, že »tento úmysl zákonodárcův nebyl v textu zákona vyjádřen«, nelze přece ještě vyvozovati opak.

Nejnepřehlednější částí spisu jest hlava pátá. Nadepsána jsou »O odchylkách pojistky od návrhu«, jedná o podmínkách, za kterých přes obsahovou diskrepanci mezi pojistkou a návrhem dochází k uzavření smlouvy pojišťovací buď podle obsahu návrhu, anebo podle obsahu pojistky. Autor rozebírá nejdříve pod č. 1. podmínky »oběma eventualitám společné«, pod č. 2. další podmínky, za nichž dochází ke smlouvě podle obsahu pojistky, pod č. 3. vykládá o náležitostech druhého případu a pojednou pod č. 4. mluví o podmínkách, za kterých nedochází vůbec ke smlouvě. Aby výklady své ještě více komplikoval, zabývá se autor ve stati č. 2. speciální otázkou o zprostředkovacím agentu. Vypuštění tohoto exkursu (anebo aspoň zařazení do poznámek) bylo by bývalo s hlediska systematiky spisu jen na prospěch, zvláště když mohlo se tak státi bez újmy obsahové hodnoty posuzované práce. Vždyť otázka tato jest v literatuře nescetnékrát řešena a spisovatel nenalézá na ni odpovědi nově.

Po stránce obsahové litovati jest, že autor nerozebral při výkladu § 2. zák. o sml. poj. všech případů, jak dochází k akceptaci oferty. Některé z těchto případů pouze naznačil, jako na př. když akceptace stala se jinak než vydáním pojistky, třeba dopisem, a pojistitel vydal dle § 8. cit. zák. pojistku (str. 35). Výklad o tom nepatřil by arci do této hlavy, nýbrž spíše do kapitoly jednající »O akceptaci«. Výklad Šu 2., odst. 4., je příliš kusý a byl nevhodně stlačen do poznámky na str. 36. Výklad § 47., odst. 2. cit. zák. (na str. 36 a 39) je pochybený. Hlavním obsahem tohoto ustanovení je omyl. Autor nepochopil správně výraz autentického textu »falsch« (překládá slovem »lstiivě«), nerozeznává podvod od prostého omylu. K záměně obou pojmů byl sveden poznámkou 6. k § 47. Ehrenzweigova komentáře; poznámka tato vztahuje se však na subsidiární používání §§ 870. a 871. obč. zák. a má patrně ten význam, že ustanovením § 47. byl vyloučen § 871. obč. zák. pro omyl způsobený zprostředkovacím agentem.

Mimo to měl spisovatel vyložiti aspoň v této hlavě — když neučinil tak již dříve — co jest pojistka a jaké náležitosti vyžaduje listina, aby bylo lze považovati ji za pojistku.

Hlava šestá, jež v podstatě je exegese Šu 3. a 4. zák. o sml. poj. a na některých místech poněkud rozvláchnou, souvisí s tematem spisovatelovým velice volně. Toho autor sám jest si vědom, jak z úvodní věty na str. 41. patrnó. Z rámce spisu o uzavření pojišťovací smlouvy vystupují zcela odstavce jednající o výkonu a účincích odstupu (str. 54 až 60). Když však autor i touto materií se zabýval, měl počínati si poněkud přesněji. S hlediska pojišťovacího práva zejména bylo velmi žádoucím, aby byl přesněji vymezil, co je premiová reserva. Její hospodářský účel jest nesprávně naznačen (str. 59) a tím zaviněno, že autor je poněkud nejistý ve svých výkladech o tom, co možná žádati zpět, ustoupí-li pojistitel od smlouvy.

V odstavci vypoňovaném »omylovým normám« zaměňuje autor úplně — jako už také v pozn. 5. na str. 13. — nesouhlas smluvníků, kdy ke smlouvě vůbec nedochází a omyl, kdy smlouva je uzavřena, avšak je naříkatelnou. V příkladech na str. 63. uvádí autor případy, v nichž obsah po-

jistky liší se od obsahu návrhu: na př. návrh zněl na pojištění proti požáru a pojistitel vydal pojistku proti škodám z vloupání. To je zřejmý dissens stran — podle autora může tu však pojistitel odpirati smlouvě pro omyl! Mimo to nerozeznává autor zde a na četných jiných místech funkci právní vědy a právního řádu, pravě, že smlouvě odpirati lze dle nauky občanského práva pro omyl v objektu atd., že pojistník může hledati ochrany jen v nauce občanského práva o omylu (str. 35) a pod. Právní ochrany a jednotlivých prostředků ochranných nelze přece nikdy hledati a nalézti v teoretických míněních a konstrukcích, nýbrž jediné v právních předpisech.

III. Kritika povšechná.

»Účelem práce je pojednati o normách československého soukromého práva pojišťovacího, pokud upravují uzavření smlouvy pojišťovací«. Prohlášením tímto stanoví autor práci své meze značně užší než vytkl v názvu spisu, který neobsahuje obmezení tematu na soukromé právo pojišťovací. Autor tedy chce zabývati se speciální otázkou z československého soukromého pojišťovacího práva a míní »vzhledem k universálnímu rázu soukromého pojišťovacího práva« vzíti zřetel také k právu švýcarskému, německému, anglickému, kodifikačním snahám francouzským a k cizí judikatuře. Že příležitosti chce také k předpisům na Slovensku platným, nebylo třeba zdůrazňovati zvláště, když dle názvu spisu i programového prohlášení v předmluvě učinil úkolem svým jednati o normách práva československého.

Spis je v podstatě exegese, komentářem §§ 1.—4. a některých dalších ustanovení zákona o sml. pojišťovací. Jeho celková koncepce, rozčlenění i zpracování v podstatě kasuistické — jak z obsahu vyplývá — svědčí o autorově vyslovené tendenci praktické. Pokud spis v tomto směru je upotřebitelným, zůstává k posouzení praxi pojišťovacího práva. S hlediska teoretického melze však v ničem z toho shledávati přednost posuzované práce. Kdežto hlava druhá až pátá spisu jedná o formálních náležitostech uzavření pojišťovací smlouvy společně, hledí hlava šestá podstatně ke hmotným náležitostem této smlouvy. Rozboru náležitostí formálních zhostil se autor mnohem lépe než výkladů stránky materiální. Prostřednictvím Hasenöhrlovým přijímá Sieglovu teorii (»Versprechen als Verpflichtungsgrund«) a pak tak zv. teorii dodací, a to ve velmi přísném smyslu. Pomocí těchto dvou předpokladů rozbírá podrobně § 1. zákona o smlouvě poj. a výsledky jeho rozboru jsou až na jednotlivosti celkem přijatelné pro stoupence uvedených teorií. Větší obtíže působí spisovateli zpracování materiální stránky pojišťovací smlouvy. Zejména konstrukci kausy této smlouvy nelze označiti za šťastnou. Kritičtější vniknutí do příslušné literatury (Ehrlich: »Stillschweigende Willenserklärung«, autorem citovaný, ukazoval správnou cestu!) bylo by autora přivedlo k názoru, že kausa pojišťovací smlouvy spočívá v úplném převzetí určitého rizika. Toto vyjadřuje se pravidelně slovem »nebezpečí«, ac oba pojmy přesně se nekryjí; jest riziko pravděpodobnost určité události a s ní spojených následků pro toho, jehož se událost ona týče, jenž má na ní zájem, jest subjektivním vztahem pojištěného k určité budoucí události. Toto riziko přejímá pojistitel, a to dle údajů pojištěných, poněvadž riziko je subjektivní vztah pojištěného k určité budoucí události. Tvoří tedy pojištěncovy údaj o rozsahu rizika podstatnou součást kausy smlouvy, jsou essentialia negotii. Spisovatelův názor na tyto údaje (str. 13, 14) není správný. Zvláštní způsob plnění pojistitelova podmínil též vlastní úpravu předpisů o nařikatelnosti smlouvy pro omyl a správu, poněvadž obecná ustanovení v tomto směru nedostačovala. Tyto okolnosti autor přehlíží a proto nedociluje žádoucí přehlednosti a správného ocenění předpisů občanského práva, ac příslušná zákonná ustanovení zevrubně vykládá. Vadi

také, že nerozebral do konce právní povahu dotazníku a t. zv. deklarace, jichž význam — arci velmi zběžně — naznačil na str. 13. a 14. To vše vedlo v poslední hlavě spisu k chybným závěrům, komplikovaným ještě osudnou záměnou dissensu a omylu smluvníků (str. 62, 63).

Při zpracování jednotlivých otázek nezachoval autor náležitě vědecké ekonomie; rozbor je tu příliš stručný a kusý, onde zase — v poměru k důležitosti věci — nadměru podrobný, ba rozvláčný (srov. na př. výklady na str. 13—15 a naproti tomu na str. 43 a násl.). Tento poslední způsob jde někdy tak daleko, že čtenáři jest obtížno zachytiti ústřední myšlenku. Mimo to je četba ztěžována na některých místech také nepřesným rozdělením látky do textu a poznámek (typický příklad na str. 17 v textu a pozn. 18. na str. 19 v textu a v pozn. 20. na str. 36 v textu a pozn. 9.).

Nestejnoměrný způsob zpracování nutno přičísti patrně na vrub literárních pramenů, z nichž autor čerpal na jednotlivých místech. Přílišné lpění na literárních předchůdcích, zejména německých, zavinilo ostatně též mnohou nejasnost stylistickou a bylo značně na závalu jazykové ryzosti spisu.

Podle svého programu přihlíží spisovatel při rozboru předpisů zákona o sml. pojišťovací také některým právům cizím, hlavně k německému říšskému zákonu z 30. května 1908 a švýcarskému spolkovému zákonu z 2. dubna 1908. Z osnovy francouzského zákona o smlouvě pojišťovací těženo méně; anglické právo omezuje se jen na všeobecnou citaci několika spisů na str. 5. a 57. a na nepatrnou poznámku věcnou na str. 49. a 53. Cizích práv používá autor zpravidla tak, že v poznámkách cituje obdobná neb opačná ustanovení cizích zákonů, aniž je blíže rozebírá neb systematicky zpracuje. O srovnání práv v technickém slova smyslu nelze tedy mluvit. Z cizí judikatury uvedeno několik rozhodnutí německých a rakouských.

Literárních údajů obsažena je ve spise řada téměř nepřehledná. Avšak někteří spisovatelé uvedeni jen pro ozdobu a nebylo jich vůbec použito. Tak Lewis, Lyon-Caen, Simonis, Dernburg-Kohler, Cozack, pak spisovatelé angličtí (Morell, Porter, Richards, Stone-Cox) a maďarští (Beck, Gellér). Celá další řada literárních odkazů převzata pak zcela patrně z druhé ruky, z údajů jiných spisovatelů, aniž knih těchto vskutku bylo použito. Tomu zřejmě svědčí nepřesná jich citace, kdežto literatura skutečně použitá citována je velmi přesně. Příklady viz v poznámce na str. 6., 7., 8., 9., 30., 41., 48., 49., 50., 52., 59. a j. Ač použitá literatura jest ceny velmi nestejně, autor zpravidla nezaujímá k ní kritického hlediska. Literatury civilistické používáno skrovně a nebylo z ní pro rozbor smlouvy pojišťovací dosti vytěženo. Vadou je, že autor při citaci používá různých zkratk, aniž někde výklad jejich přehledně označí. Zejména u časopisů německých, které u nás nejsou běžné, měl čtenáři tyto zkratky vysvětliti. Totéž mělo se státi u značek na str. 49. v pozn. 31. a na str. 53. v pozn. 44.

Konečně poznámku o methodické stránce spisu. Autor domnívá se, že problémy pojišťovacího práva, tedy otázky juristické, může správně řešiti jen »po pečlivém studiu hospodářské a technické stránky institutu pojištění« (str. III.), »po bedlivém přihlédnutí k účelu tohoto institutu, ke zvláštnímu rázu, hospodářským a technickým základům poměrů pojistných, a k duchu sociální spravedlnosti« (str. 11.). Tedy kousek pravovědy, kousek sociologie a sociální filosofie, metodická všehochoť a z ní plynou interpretací pomůcky: účel norem, ratio legis, úmysl zákonodárcův atp. Ačkoliv jsme přesvědčenými stoupenci určitého metodického směru v právní teorii, nevytýkáme spisovateli toto jeho metodické hledisko. Avšak vytýkáme, že nezaujal stanoviska k nové nauce o interpretaci právních norem, ač příležitost nescetněkrát se naskytlá. O problému interpretace bylo poslední dobou tolik uvažováno a psáno, že není myslitelné, aby o tom

nebyl slyšel, kdo vědeckou práci běře vážně. A slyšeti o tom, avšak pomínouti mlčením, je sice velmi taktické, ale také velmi pohodlné.

Rudolf Dominik a Jaromír Sedláček.

Prof. Dr. Dobroslav Krejčí: **Zákony o pozemkové reformě s příslušnými nařízeními.** Část první: Zábor pozemkového majetku a co s ním souvisí. (Sbírka zákonů československých, Brno 1921, Barvič a Novotný, sv. 5., str. 25. a 318.) Cena 25 Kč.

Karel Veit, ministerský tajemník pozemkového úřadu: **Zákony o reformě pozemkové.** Praha 1920, Právnícké vydavatelství. Cena Kč 25.— Str. 299. —

1. Pozemková reforma je zajisté tak veliká i obsáhlá práce legislativní a do té míry pro nás závažná, že nutno těmto zákonům věnovati co největší péči co do jich výkladu a to tím spíše, poněvadž celá tato práce hrozí státi se předmětem prudkých politických bojů. V těch pak nebude zjišťováno, co na těchto zákonech je dobrého a co špatného, ale bude se postupovati dle hlesel a tím celá akce ovšem bude samozřejmě jalová. Je proto vážným úkolem právníků, aby přesným výkladem dali podklad pro další snad vybudování naší pozemkové reformy. Vedle toho je však i čestným úkolem právníka, aby materiál zákonný snesl a přehledně roztřídil, by práce vykládací se tím usnadnila. Normativní materiál týkající se pozemkové reformy je velmi obsáhlý a je vtěsnán do celé řady kratších či delších zákonů a prováděcích nařízení, že i odborník stává se nepřehledným. Je proto zevrubné a přehledné roztřídění zákonného materiálu nezbytnou pomůckou praktickému právníku i laiku na věci interesovanému. Je tudíž potěšením, že máme před sebou dvě sbírky zákonů o pozemkové reformě. —

2. Sbírka Veitova vyšla začátkem letošního roku, dle data předmluvy souditi jest, že autor sbírky uzavřel svoji práci již v květnu 1920, čímž vysvětliti jest, že jen neúplně přihlížel k legislativní a literární práci později publikované. Sbírka Krejčího končí dnem 31. března 1921 a již tím dána byla Krejčímu možnost zevrubně zpracovati též legislativní a literární práci až do této doby, což ovšem pro praktické používání této sbírky je velikou výhodou, nanejmé že mohl přihlížeti též k cenovým tabulkám, které ve Veitově sbírce uveřejněny býti nemohly.

3. Velikou předností Krejčího vydání záborových předpisů je úplná přehlednost. I nerutinovaný čtenář snadno se orientuje v tomto vydání zákonů a lehce najde předpis, o nějž mu jde. Naproti tomu — mluvím z vlastní zkušenosti — je hledání příslušného předpisu právního ve sbírce Veitově spojeno se značnými obtížemi, obzvláště »obsah« sbírky je naprosto nepřehledný a neúplný. Krejčí rozdělil právní texty dle jednotlivých hledisk: I. Zákon záborový. II. Pozemkový úřad. III. Zjištění zabraného majetku. IV. Hospodaření na zabraném majetku. V. Zákon přidělový. VI. Zákon úvěrový. VII. Zákon náhradový. — Tak zákony, jich dodatky a prováděcí nařízení jsou spojena v pododdíly, čímž docíleno je přehlednosti již vytkené. Krejčího vydání má dokonalý rejstřík a chronologický seznam zákonných předpisů. Veit učinil dva veliké oddíly: v prvném nijak blíž neoznačeném uspořádá předpisy hledící k drobným nájemcům a ve druhém, nadepsaném »zákony o zabránění půdy velkostatkářské«, řadí bez odůvodnění rapsodicky jednotlivé předpisy, zákony a nařízení k sobě, k čemuž přidává předpisy, se zabráněním velikých statků nikterak nesouvisející, o obecních pozemcích, o vyvlastnění k účelům obytným, do čehož vsunuje v dodatku ustanovení o obvodových úřadovnách P. ú., o úpravě pachtovného atd. —

Jak viděti z toho, Krejčí vydává v této části jen předpisy záborové, které logicky třídí, Veit však tyto předpisy vůbec netřídí.

4. Veitův komentář je kompilace, což nemá být výtkou, naopak bylo by si přáti, aby materiál pozemkové reformy kompilačně byl snesen a roztříděn. Ale i při kompilaci nutno žádati kritičnosti a pak jistého systému, dle něhož materiál snesený se třídí. Veit snesl teoretické práce Krčmářovy a Stiebrovy, konnexní ustanovení zákonná, materialie zákonů o pozemkové reformě, výnosy a instrukce pozemkového úřadu, ale nedovedl tento různorodý materiál ovládnouti. I odborníku těžko se hledá v jeho poznámkách k jednotlivým paragrafům, neprávnické pak bude uvedeno spíše ve zmatek než poučení. Je toho cenného materiálu věru škoda! Práce Veitova činí dojem snůšky materiálu, který čeká teprve na své zpracování. Je sice pravda, že v literatuře uvádí zevrubně skoro celou literaturu do května 1920 (a nutno mu příznivě vytknouti) až na práce uveřejněné v Českém právu, je sice pravda, že uvádí seznam tisků Národního shromáždění, ale pouze jeho čísla a tu čtenáři práci nijak neulehčují. Nelze ovšem jeden nepříznivý úkaz smlčeti: Veit mnohdy ve svém komentáři opisuje materialie, aniž udává pramen a tak čtenáři se jeví tato práce jako původní mínění Veitovo.

Zde právě nejlépe je viděti přednost Krejčího vydání před Veitovým. Krejčí uvádí materialie přesně a tak čtenář bez dlouhého hledání má tento důležitý pramen interpretace po ruce. Neotiskuje snad jich per extensum leč jen potud, pokud je toho nutně potřebí k výkladu textu. Materiálu nesnáší Krejčí tak bez ladu a skladu jako Veit, ale třídí materiál normový a dokládá ve svých poznámkách pod čarou jen to, co čtenář má k výkladu zapotřebí. U Krejčího máme šťastně řešenu úlohu vydavatele zákonných předpisů: hlavní váhu klade na text normový a svými poznámkami usnadňuje interpretaci. Tím řešena je i vlastní exegetická práce Krejčího. Jeho výklad textu zákonného má být jen návodem, jak textu rozuměti a nemá být systematickým řešením kontrovers snad se vyskytujících, podává však přesné vymezení jednotlivých právních předpisů. To je dle mého mínění správné pojetí komentovaného vydání zákonných textů. Tím vydání toto činí nám nepřehlédné předpisy přehlednými a další výklad předpisů neobyčejně usnadňuje, hlavně praktickému právníku.

Ale i po stránce vědecké má Krejčího výklad veliký význam a značnou cenu. Ve zhuštěné formě poznámek, podává nám řešení kontrovers často zásadních a tak vedle komentáře Krčmářova je Krejčího komentář dosud to nejlepší co v tomto oboru máme.

Nejsem sice vždy stejného mínění jako Krejčí, ale nutno vážnost práce Krejčího tuto zdůrazniti. V tom směru upozorniti je též na úvod, kde podává přehled celé legislativní práce s odkazy na materialie. Přesnost právníké dikce u Krejčího je důkazem, jak dokonale tento předmět ovládá a tato působí tím příjemněji, když čteme vydání Krejčího po vydání Veitově, kde nepřesnost právníké dikce a způsobu vyjadřování v těch několika málo místech, kde Veit pronáší své mínění je až zarážející. Ačkoliv z povolání Veitova bylo by souditi, že ovládl úplně tuto látku, nemohu tak souditi ze způsobu, jakým komentuje právní předpisy.

5. Pokud se jednotlivostí týče, je vytknouti ve Veitově vydání nemožné vsunutí novelly do zákona o drobných pachtyřích na str. 9., poměr zákona záborového k zákonu ze dne 9. listopadu 1918, č. 32 sb. z. a n., je nesprávně jak věcně tak formálně stanoven. Obrat »není v úplném a bezvýhradném vlastnictví« na str. 61. svědčí o tom, že si neuvědomuje, co to vlastnictví je. Pojem práva dle § 2. z. z. vymezuje příliš široce, počítá tam také právo nájemní, což je proti zřejmému textu zákona. Spornou otázku, zda dědictvím možno soubor bez svolení P. ú. rozdělit, řeší kolísavě, srov. str. 62., 70., 82. Počátek záboru stanoví nesprávně dle Stiebra od 28. října 1918. I textu právních předpisů bylo věnovati větší péči (na př. změněn pořad paragrafů na str. 243., text předpisu uveden v kladu ač v originále je v záporu na str. 219.).

U Krejčího mám pochybnosti jen, co se týče výkladu velmi sporného § 3. lit. a), pak pokud se týče poměru t. zv. naturálního a tabulárního vlastnictví a konečně co do výkladu slova hospodaření. Ale tyto pochybnosti nevznikly u mne čtením Krejčího komentáře, jsou zavíneny povrchním a neurčitým textem zákona, a bude k tomu mnoho energie zapotřebí, než tato temná místa se osvětlí. Uvádím to zde jen proto, poněvadž ve svých pracích zaujímám odchylné mínění, a aby mi nebylo možno vytknouti, že mezi mými pracemi a tímto referátem je rozpor.

6. Dosud neměli jsme s většími sbírkami předpisů právních valného štěstí, ale práce Krejčího může směle konkurovati i s nejlepšími komentovanými vydáními textů právních. Tím Weyrova sbírka zákonů československých stává se nejlepší sbírkou zákonných vydání, a nepochybuji, že stane se zrovna tak oblíbenou jako sbírka Manzova! Jen měl by nakladatel vydávati svázky vázané, třebaš jednoduše vázané, je to pro praxi mnohem příhodnější. Sedláček.

Dr. Josef Prušák: **Čsl. řízení trestní**, platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Vyšlo letos nákladem »Všehrdu« v Praze. Cena 30 K. — Kniha jest vzorem učebnice. Jak sám Prušák praví, »chce jen usnadniti správný postřeh ústního výkladu a studium zákona«. Není v ní stálých poukazů na mínění jiných autorů. Právem. Takové poukazy začátečníka jen matou. Sloh jest neobvykle jednoduchý. Při tom každá myšlenka je určité a přesně vyjádřena.

Po stránce methodické dbá Prušák pouze znění zákona. V předmluvě praví: »Studovati je zákon«. Tato tři slova měla by býti mottem každé právnícké knize. Když ne viditelně psaným, tedy jevícím se v jejím obsahu. Jenom zákon jest důvodem pro správnost právníckého tvrzení. Jmenovitě začátečníkům v právníckém poznávání mělo by se stále připomínati, aby každou právníkou knihu četli tak, že by si ihned vždy v zákoně našli citované zákonné místo. Jen tak se vychovají opravdu vědecktí právníci a právníci konstitučního ducha. Nebudou totiž prohlašovati za právo nic jiného, než co je v zákonech, a nebudou proto míti snahu tvořiti nějaké své »právo«, tvoříce je s hledisek jiných, nežli zákonných. Takto tvořené a vykládané »právo« vzniká právě z ducha absolutistického, jak správně uvedl prof. Weyr ve svých Základech filosofie právní.

Se stanoviska knižní úpravy je Prušákovy trestní řízení velmi pěkně vypraveno. Tisk je skoro všude bezvadně černý a dobře čitelný. F. Br.

Dr. Ernst Lohsing: **Österreichisches Strafprozessrecht in systematischer Darstellung**. Druhé vydání, 1920.

Spis Lohsingův je druhým vydáním spisu uveřejněného v r. 1912 a tehdy kritikou příznivě přijatého. Právě okolnost, že poměrně za tak krátkou dobu dochází k vydání novému, nasvědčuje praktické upotřebitelnosti spisu. A dlužno také uznati, že v poměrně málo početné rakouské literatuře trestně-procesní spis Lohsingův zasluhuje jedno z míst předních. Starší systémy, jež byly uveřejněny brzy po vydání Glaserova trestního řádu, jsou jednak pro praxi příliš těžkopádné, jednak přece již poněkud zastaralé, kdežto Lohsingův spis udržuje správný střed mezi příručkou a učebnicí, stopuje svědomitě rozvoj pozdějšího zákonodárství a má i porozumění pro pokrok v theorii procesní.

Druhé vydání spisu vychází za poměrů podstatně obtížnějších. Dřívější rakouské právo stalo se základem vlastních práv v jednotlivých státech nástupnických, jež právě v přechodné době, nemohouce vydati ještě celé vlastní zákony, potřebám doby se snaží vyhověti novelisací zákona rakouského. Tak počínají se odrážovati samostatné právní systémy, jež však na druhé straně ovšem při celkové podobě sociálních proudů doby vykazují mnohé rysy podobné. Lohsing z různých možností, jež se mu za

tohoto stavu věci nabízely, volil tu, že přepracoval svůj systém rakouského trestního řádu v systém trestního řádu v nynějším Rakousku platného, při tom však přeče běže náležitý zřetel i na změny, jež nastaly v jednotlivých nástupnických státech; jmenovitě zákonodárství republiky naší a literatura k němu se odnášející, zpracovány jsou, pokud přehlédnouti můhu, úplně.

Ze změn a doplňků, jimiž mimo to se liší toto vydání od vydání původního, zmíniti se jest o zvláštním odstavci věnovaném používání zákonů trestně-procesních, kde snad poněkud rozvláčně se probírají jednotlivé známé zásady výkladu zákonů, aniž však na druhé straně by se přihlíželo k teoretickým otázkám, jež v tomto směru právě v novější době byly nadhověny. Vhodně byly partie teoretické mimo to doplněny zvláštním odstavcem věnovaným otázce pojmu strany v trestním řízení (str. 168. n.) a procesních podmínek (str. 394. n.).

Do jednotlivostí lze se při díle obejmajícím celý systém, ve stručné recenzi těžko pouštěti. Jest nepochybně, že v jednotlivých otázkách lze podati i jiné řešení, než jaké autor volí, ke kritice však bylo třeba ujasniti si souvislost navrhovaného řešení s celým systémem, k čemuž při jednání o konkrétní otázce je spíše příležitost, než při souborném posudku. Celkem dlužno uznati, že spis Lohsingův je velmi dobrou pomůckou pro praxi, a že přes to, že hlavně je věnován právu rakouskému, možno ho s úspěchem používat i u nás.

K a l l a b.

Hlídka časopisů.

(Adolf Procházka.)

Československo.

1. **Sborník věd právních a státních**, viz čís. VII.—VIII., roč. III.

2. **Právník**. Roč. 60., sešit 1., leden 1921. Dr. Ráth Aug.: Socialisácia práva. — Sešit 2., únor 1921. Dr. Kallab Jar.: Prof. dr. Frant. Štorch. — Sešit 3., březen 1921. Prof. dr. Krejčí Dobroslav: K výkladu Šu 11. záborového zákona.

3. **České právo**. Roč. III., čís. 1., v Praze, v dubnu 1921. Svoboda Emil: Vpočtení věna. — Dr. Šwamberk Gustav: Sjednocení obchodního práva československého a nejdůležitější rozdíly platného obchodního práva od práva českého. — Dr. Mokřý Ant.: K revisi zákonů civilních.

4. **Československý Statistický Věstník**. Roč. II., sešit 1.—2., Praha, prosinec 1921. Dr. Mráz Josef: O předběžném sčítání lidu na Slovensku r. 1919. — Dr. Boháč Ant.: Národnost či jazyk? — Dr. Hanousek Bohumír: Prostituce a její hygiena. — Sešit 3., Praha, únor 1921. Dr. Boháč Ant.: První všeobecné sčítání lidu v Československé republice. — Dr. Mráz Josef: O předběžném sčítání lidu v Československé republice. — Sešit 4.—5., Praha, březen 1921. Dr. Hanousek Bohumír: Hospodářská zpravodajská stanice. — Dr. Ryba Josef: Statistika cen maloobchodních. — Dr. Reif Gustav: Hornické stávkvy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za leta 1918 a 1919. — Sešit 6.—7., Praha, květen 1921. — Prof. dr. Láskve Václav: Vybrané kapitoly z matematické statistiky. — Prof. dr. Mildschuh Vilibald: Ke statistice cenových indexů. — Doc. dr. Dědina Václav: Přirozené krajiny jako základ členění zemědělské statistiky. — Dr. Mráz Josef: Mezinárodní ústav zemědělský v Římě.

5. **Právní obzor**. Roč. IV., sošit 1., v Bratislave, leden 1921. Dr. Hora Václav: »Vybrané části z uherského civilního práva procesního se